

Lofliedjes op de onthaasting

ALLE LANSU

Jean-Philippe Toussaint (1957) publiceert sinds 1985 de ene bestseller na de andere (*De badkamer*, *Meneer*, *Het fototoestel* en *De aarzelings*), stuk voor stuk flinterdunne boekjes van nog geen honderd bladzijden waarin nauwelijks iets substantieels gebeurt. Maar dat is nu juist waar het Toussaint om te doen is. In zijn romans problematiseert hij op lichtvoetige wijze het verstrijken van de tijd en de vergeefsheid van alle streven. Je zou ze kunnen lezen als parodieën op alle drukte en gedraaf van vandaag de dag, als lofliedjes op de onthaasting. Ze zitten in ieder geval dicht op de geest van de tijd en dat is vermoedelijk een belangrijke oorzaak van Toussaints succes.

Zijn jongste roman, *De televisie*, is voor Toussaint-begrippen een kloek boek. Maar al wordt het verhaal deze keer wat breder uitgesmeerd en zwieriger vormgegeven, thematisch zit Toussaint nog altijd op dezelfde koers. Ook nu weer is de hoofdrol weggelegd voor een ik-figuur van de leeftijd van de schrijver, een wat onverschillige buitenstaander die volstrekt verstoken is van ambitie. Hij is een kunsthistoricus die tijdens een lange, hete zomer in Berlijn is neergestreken om daar te werken aan een studie over de schilder Titiaan.

De grap waar het boek op drijft, is dat hij er gedurende de hele roman maar niet in slaagt daadwerkelijk aan het werk te komen. Dit ondanks het feit dat hij, verzadigd van het zappen, gestopt is met televisiekijken. Over de televisie, tenslotte de titel van de roman, heeft Toussaint teleurstellend genoeg niets origineels te melden. In enkele beschouwende passages gooit hij louter clichés in de strijd om de stompzinnigheid van het medium aan te tonen.

Ondertussen wordt de ik-figuur 'volledig in beslag genomen door het nietsdoen', een activiteit die naar zijn zeggen hoge eisen stelt: 'methode en discipline, openheid van geest en concentratie.' Dat brengt hem in de ultieme mentale conditie om zich aan zijn Titiaan-studie te wijden.

De zomerdagen gaan goeddeels op aan zwemmen, middagen in het park, een vliegtochtje boven Berlijn, een etentje, museumbezoek. Ook in het dagelijks leven doet hij eigenlijk niet veel anders dan zappen, van de ene weinig enerverende gebeurtenis naar de andere. Toussaint neemt uitgebreid de tijd om de landerige activiteiten van zijn held in lange, meanderende zinnen tot in detail te beschrijven, alsof hij op die manier de voortstromende tijd probeert te bezweren. Tegelijkertijd geeft die uitvergroting van zijn triviale bezigheden een absurdistisch effect, dat bij vlagen komisch werkt.

Als de verteller zich, tijdens het nietsdoen, een doodenkele keer afvraagt of hij zich niet aan zijn werk probeert te onttrekken, redeneert hij aldus: 'Maar aan de andere kant, was dit nu niet precies wat werken inhield, overdacht ik, dit langzame, geleidelijke openstellen van de geest, en deze totale ontvankelijkheid van de zinnen die zich gaandeweg in me voltrok?' Zo laat hij (ik paraphraseer) het boek dat hij van plan is te schrijven geleidelijk bezit van hem nemen door eenvoudig de stroom van zijn gedachten te volgen en zijn geest te laten overspoelen door 'een menigte invallen en losse gedachten, smarten en emoties,

waaraan ik alleen nog maar hun definitieve vorm hoefde te geven.' En als hij dan eindelijk eens achter de schrijftafel plaatsneemt, komt hij niet verder dan een worsteling met zijn openingszin.

Zo laat Toussaint, met zijn tong in zijn wang, een uitgebreid arsenaal aan redeneringen de revue passeren waarmee zijn held zijn omtrekkende bewegingen rechtvaardigt. Toussaint speelt hier en daar best geestig en vernuftig met dit gegeven, maar op den duur wordt zijn running gag een flauwe en voorspelbare truc, een melige invuloefening. De ironie is te vet, zijn humor is te vaak van het type: kijk mij eens leuk uit de hoek komen. Zoals de ik-figuur nooit verder komt dan de aanzet tot zijn onderzoek, zo blijft Toussaint steken in een aardig idee zonder daar een erg originele uitwerking aan te geven.

Jean-Philippe Toussaint: *De televisie* Van Gennep, NLG 34,90